

Степанськими валами милувався шведський король Карл XII

Над річкою Горинь, серед мальовничих лісів і луків, потонувши в зелені садів і верб, розкинулося містечко Степань. Чарівний світ поліської природи, щедри степанські землі, шовкові луки, споконвічні праліси, красуня Горинь і чисельні озера й ставки, багатючі рослинний і тваринний світи зробили цей край справжньою перлиною України. На долю Степаня припадали часи розквіту й занепаду. Було воно і столицею удільного князівства, і власністю князів Острозьких, волосним центром Рівненського повіту, районним центром.

Степань належить до найдревніших поселень Полісся, добре укріплене княже місто часів Київської Русі, торговий і культурний центр упродовж багатьох століть. Кам'яні знаряддя праці, знайдені в його околицях, свідчать, що люди тут жили ще з сивої давнини. Він був розташований на вигідному торговому шляху — «молочній дорозі руських і литовських князів». На місцеві ярмарки з'їжджалися купці, які привозили заморські товари, а в Степані купували біле, як перкаль, полотно, чарівні роботи міських вишивальниць, вироби гончарів, бондарів, зброярів.

Степанці з діда-прадіда передають односельцям оповіді про те, що їхніми валами милувалися шведський король Карл XII, російський цар Петро I, славетний месник Северин Наливайко, народний герой, полковник Іван Богун, а вулицями ходив російський письменник, автор повісті «Олеся» Олександр Купрін.

Природною окрасою території селища є ліси, в яких ростуть сосна, осика, вільха, дуб, береза. У підліску - ліщина, бузина, горобина. У трав'яному ярусі поширені папороть, ожина, суніці, чорниці. У гаю зустрічаються опеньки, сиріжки, лисички, красноголовці, підберезники, білі, польські гриби.

У Степані є багато пам'яток старовини, що можуть зацікавити будь-якого дослідника. Тут височіє Преображенський (Спаський) храм, зведений у 1/49 р. у стилі бароко, що віками був окрасою містечка. У 1963-ому його зруйнували більшовики. До речі, у Канаді вийшла книга архітектурних пам'яток України, де також вміщено ілюстрацію Степанської Преображенської церкви. Нині вона відбудовується.

У нинішньому сквері раніше був майдан, на якому споконвіку проводили ярмарки, де продавали, купували, збагачувалися, розорювалися. Зерно, худоба, шкіра, реманент — усе, що здобувалося тяжкою господарською працею і привозилося з околиць сіл і хуторів, скуповували за безцінок або ж обмінювали на дорогі, але такі необхідні для повсякденного вжитку товари як гас, сірники, сіль, цукор, сукно, ситець... Зараз на цьому місці братська могила радянських воїнів, а на самому майдані нещодавно встановили пам'ятник у вигляді хреста на честь воїнів-односельців, які боролися за волю і державність України.

Прямуючи далі, потрапляємо на територію санаторію «Горинь», поряд із яким височіє реконструйована Миколаївська церква, побудована в 1775 році за допомогою нового власника містечка графа Ворцеля. У 60 роках минулого століття церкву спаплюжили й перетворили на клуб, а пізніше - більярдну. Сьогодні, завдяки громадськості, цей храм відбудований і діючий. Неподалік розміщені клуб санаторію, спальні та лікувальний корпуси, їдальня.

Відсутність великих промислових підприємств, віддаленість від магістральних шляхів, чисте повітря соснових лісів, унікальні мінеральні хлоридно-гідрокарбонатно-натрієві води на кшталт «Миргородської», «Баден-Баден», «Ахен», лікувальні озерно-ілові та торф'яні грязі сформували відмінні умови для оздоровлення.

Створений у 1965 році будинок відпочинку у 1975-ому перепрофілювали в санаторій шлунково-кишкового профілю «Горинь». Постійно діюче джерело з мінеральною водою розташоване навпроти їдальні на території земляної фортеці з високим насипним валом і підземними ходами. Її колись називали «Замчисько» (тепер Вал), бо на високій насипній горі, оточеній з усіх боків водою ріки Горинь, в центрі міста був замок. Тепер від нього залишилася тільки частина стіни. Саме тут вдивлявся вдалину й обмірковував свої плани

військових дій російський цар Петро I. Згідно з народними переказами, його військо дало тут перший бій шведському королю Карлу XII.

Поряд височіють побудовані у 1759 році Свято-Троїцька церква та дзвіниця. Згодом храм став соборним. При ньому відкрили школу й богадільню. Це єдина споруда, що дожила до наших днів у первинному вигляді і є найстарішою в Степані. Нині в церкві проходять богослужіння. Будівлі належать до пам'яток архітектури. Є тут іще одне джерело мінеральної води. Вдячні за цілющий напій люди звели тут капличку. На її місці, розповідають літні люди, колись було підводне торф'яне джерело. Навколо виникли озера. За переказами, жив чоловік, який не міг ходити, бо дуже боліли ноги. І на милицях пробував, і повзав. А одного разу прийшов до озера помитись. Униз спустився, а вибратися не зміг, так і заснув до ранку. Коли ж прокинувся, піднявся й пішов. Вода у джерелі виявилася лікувальною. Спочатку на тому місці поставили хрест, а згодом звели капличку.

Людмила РАДКЕВИЧ